

Ի նկատի ունենալով, որ տարուայ տարեկանները սկսեցին հետ կա-
րող է խորքա երևան գալ, Սև և Ա-
գոլեան ծովերի միջանի նաւահան-
գիտներում մտադրութիւն կայ ծած-
կուած չէնք կանգնելու այն ուղեոր-
ների համար, որոնց անհրաժեշտ կըլի-
նի թող չտալ ճանապարհը շարունակե-
լու, մինչև որ բժշկական քննութեան
ենթարկուին:

Անդրկասպեան երկրի կառավարիչ և
տեղւոյս գործերի հրամանատար գեն-
լայտ. Ա. Ն. Գուրապատկինը ապրիլի
27-ին Պետերբուրգից մեկնել է Ամստ-
րադ:

Նոր-Նախիջևանում մի ուսանող եկե-
ղեցի է օծուած այս օրերս: Եկեղեցին
կառուցուած է Վայսեբական Ընտանիքի
«Բորիկ» կայարանի մօտ եղած գնացքի
խորտակման աղէտից ազատուելու յի-
շատակին: Իս ուսանող երկրորդ եկեղե-
ցին է Նոր-Նախիջևանում և կառուցուել
է զխաւարապէս, ինչպէս թերթերը հա-
ղորդում են, տեղւոյն պատուաւոր քա-
ղաքացի Ջուլապաճի ջանքով, որ այդ
բանի համար նուիրել է մինչև 40 հա-
զար:

Թոտովում Դոնի վրայ ներկայումս
մի ծրագիր է մշակուած օտարերկրեայ,
զխաւարապէս անդիակաւ մի բնկերու-
թիւն կազմակերպելու մասին, որ նպա-
տակ պիտի ունենայ մշակելու Գոլկասի
հանքերը, Ընկերութեան գրամագլուխը
լինելու է միջանի միջին ընկեր: Նոր
բնկերութիւնը, չբաւականալով հանքերի
մշակութեամբ, մտադիր է միջանի
շուրջնի ձուլարանները հիմնելու և եր-
կաթուղու մօտակայ կայարաններից
հեռու անցկացնելու գէպի այդ ձուլա-
րանները:

Նիժնի-Նովոգորոդի ցուցահանդէսն ու-
ղեւորուելու համար թղթակիցների տը-
րուելիք արտօրութիւնների մասին լուրը
յայտնուած է, որ ճիշտ չէ. «Աւարչ. Գնե»
թերթը հաւաստի աղբիւրից հաղորդում
է, թէ զանազան պարբերական թեր-
թերի թղթակիցներին համառուական
ցուցահանդէս զնայու համար ոչ մի ա-
ռանձին արտօնութիւն չի արուելու:

Սոյն մայիսի 5-ին, լրանում է Թիֆ-
լիսի ու Նուռէի աղջկանց ինստիտուտի
50-ամեակը:

Լուսաւորութեան միջնադար գրաֆ Ի.
Դ. Դեկանովը կըթուած կանանց մէջ

գործնական գիտութիւններ տարածող
բնկերութեան պատուաւոր անդամ է
ընտրուած միաձայն:

Քարքերի տեսակետից հետեւայ հետա-
քերի եղելութեան մանրամասնութիւն-
ներն են հաղորդում մեզ Բաղալ-Բա-
չիսկից:

Մի կազակ աստիճանաւորի ամուլ 45
տարեկան կին կամեւում է ժողովու-
րունեայ, որպէսզի ամուսնու լաւական
մեծ կարողութիւնը, նրա մահից յետոյ,
ազգականների ձեռքը չանցնի: Եւ ահա
նա գտնում է աղքատ մուծիկի մի յղի
կին, խոտատուած է նրան միջանի բուրի
և ընծաներ տալ, եթէ նա իւր աշխարհ
գալիք երեխան ծնուած օրն իսկ իրեն
կրայայ, կըվաճառի: Պայման է դնում
նմանապէս, որ մուծիկի կինն իւր ա-
մուսնուն և ազգականներին կասէ, թէ
երեխան մեռած է ծնուել և արդէն
թողել են: Մուծիկի կնոջից համա-
ձայնութիւն տրամալով, աստիճանաւորի
կինը մի օր ամուսնուն աւետում է, թէ
որդի է ծնելու: Ամուսինն ուրախանում է,
իսկ կինը սկսում է յղացած կնոջ բոլոր
արտաքին նշանները կեղծել: 1895 թ.
յուլիս ամիս մէջ մուծիկի կինը մարդ է
ուղարկում աստիճանաւորի կնոջ մօտ,
թէ այդ օրը ծնելու է ինքը: Աստիճա-
նաւորի կինը աստմայր է ուղարկում
նրա մօտ, իսկ ինքը մտնում է անկո-
ղին: Տատմայրը ծնուած երեխան լե-
րում գնում է նրա մահճակալի վրայ:
Երբ աստիճանաւորը տուն է գալիս,
տատմայրն աւետում է նրան, թէ աշք
լոյս, կինը արու զաւակ ծնեց: Մարդն
ուրախանում է և նրան մի բուրի է
ընծայում: Գալիս են և ազգականները
աշքալուսէքի: Երեք օրից յետոյ երեխան
մկրտում են իբրեւ աստիճանաւորի հա-
րազատ զաւակ:

Այն ինչ մուծիկի կնոջ լաւեկամներն
ու ազգականները, զարմանալով, որ մէջ
տեղում չկայ նրա ծնած երեխան, ստի-
պում են նրան, որ յայտնէ, թէ ինչ է
արել այդ երեխան: Մուծիկի կինը
սկզբում ամեն կերպ ուղում է հաւատա-
ցնել, որ երեխան մեռած է ծնուել,
թողել են, թայց, ի հարկէ, չէին հաւա-
տում և որպէսզի ճշմարտութիւն իմա-
նան, սկսում են ծնծել նրան և այնքան
ծնծում են, մինչև որ նա իսկական ե-
ղելութիւնը յայտնում է: Իսկոյն գը-
նում են գաւառապետի մօտ և այդ մասին
նրան իմաց տալիս: Գաւառապետը
քննիչ է ուղարկում աստիճանաւորի
կնոջ մօտ, վերջինն սկսում է լաւբա-
նալ և պնդել թէ երեխան իւր ծնածն է:

Գալիս են բժիշկներ և մանկաբարձ կա-
նայք, քննութեան են ենթարկում աս-
տիճանաւորի կնոջը և վկայում են, որ
նա ամուլ է, երեխայ չէ ծնել և ամենին
չի ծնել, ինքզ աստիճանաւորն ամօթից
թողնում է կնոջը և գնում Պետերբուրգ:

Այս գործը քննուած էր նահանգական
գաւառաւորութեւ: Դատարանը տարուայ ապ-
րիլի 12-ին կարգաց իւր դատաւճիռը,
որով աստիճանաւորի կինը գաւա-
պարտում է ցմահ աքսորի Սիբիր:

Մերվիժ. — Ապրիլի 26-ին կէսօրից
յետոյ ժամի 4-ին Մերվ ժամանեց Խի-
վայի խանը և 1/2 ժամ մնալուց յետոյ
ճանապարհուեց. գէպի Մոսկուա Նոցին
Կայսերական Մեծութիւնների թագա-
ղութիւնը ներկայ գտնուելու:

Նոցին Կայսերական Մեծութիւնների
թագաղութեան հանդէսը յաւելածա-
նելու նպատակով, Մերվից հայ հասա-
րակութիւնը հաւաքել է մօտ 500 բուրի:

Կախկա կայարանից եկողները պատ-
մում են, թէ այնտեղ մի անտոյժ աստ-
ղի նման բան է երևացել, որը ցած-
րանալով օդապարիկի ձև է առնել, իսկ
երբ ներքինը զնադան փորձեր են ա-
րել, օդապարիկը թարձարալով անբե-
ւայացել է: Ենթադրում են, որ իւր
թէ այդ օդային ճանապարհորդները ան-
գլխացիներ են եղել:

Եղանակները փոփոխական են, եր-
բեմն զարնանային են, երբեմն ամա-
րային: Մուրդար գետից այլ ևս ոչ մի
վտանգ չի սպաւում:

Տեղիս զանազան շրջաններում պար-
տած լուրերին նայելով, այստեղի գործը
չուտով առաջ կըլտաղայ գէպի Պարս-
կաստան:

ՆՈՐ-ԴԱՐ. Ամենամիթարական ե-
րկոյնը քաղաքի կեանքի մէջ զա իւր
նազարութիւնն է, որի համար նախա-
պատրաստութիւններն արդէն տես-
նուած են: Դա պէտք է լինի այն
միակ զօրաւոր միջոցը, որ կենդանու-
թիւն պէտք է տայ մեռած քաղաքին:
Հաւանական է, որ քաղ. քաղաքազը-
լուի ընտրուի մեր հասարակական գոր-
ծերին քաջամարտիկ և երկար ժամանակ
այդ գործերին ծառայած պ. Գառիթ-
րէկ Մարգարեան:

ՉՈՐԴԱՐԱՆԻՅՑ (Ֆանճակի գաւառ). —
2արդարեւ գիւրը հիմնուած է 1822—
1823 թուականներում և այժմ քաղա-
քած է մօտ 30 տուն զուտ հայերից:
Գիւրն ունի մի հոյակապ եկեղեցի կա-
ռուցուած 1872 թ. և մի նորաշէն ու-
սումարանահանական շէնք եկեղեցու բա-
նար չին մնում. նրանք ևս համարձու-
մից մի օր առաջ գնում են դաշտը ընտ-
րելու Եփէս: Խոտը (զա խոտի մի տե-
սակն է, որ ունի համարեա մի մատի
երկարութեամբ բուն թարձարած գետ-
նից և երկու կամ երեք թիւր): Բաղ-
դարութիւն է, եթէ չարմուտէ էլ
գտնեն, որպէսզի գլխի ձաւնի մէջ, որ
իւրը շատ լինի: Այդ օրումից մի հատ
ճան (վէլ) կախ են տալիս իրենց վրա-
յից և դաշտից էլ մի կրիայի խօտ քե-
րում են ձաւնից կախելու, որ «վազբա-
նի» ձաւնը: Տանտիկնոջ հրամանով
կիթի տաւարները պէտք է համարձու-
նել զիւրը դուրսը մնան, ներս չգան ամե-
նեկին, որպէսզի զրկեց կախարք (լէզդի)
կինը լը անելով կիթանի ու ձաւնի խե-
ր ու բարդեալթը չտանէ: Նաև մառանի,
երկրիների չորս բոլորը գիծ են քա-
շում, տան ցուլիք վրայ թըլթեց աթա-
բաղներն են շարում (աթաբաղ—ձեռ-
քով չինած նաշխուռն ձեռն է), գտն տակ
երկու բեռն են ցցում, զլիններին մազե
թէ կապում, իսկ տակը մի բեռն կո-
րեկ լցնում, և այդ բոլոր նախապատ-
րաստութիւնները կախարքութեան առ-
ջեն առնելու համար է: Տեսնենք այժմ
թէ լէզդին ինչ հնարներ է գործ աշ-
խում իւր նպատակին հասնելու համար:
Գիւրն արդէն բոլորն էլ գնացել գաշ-

կում: Եկեղեցին գեղեցիկ է գրայց, իսկ
ներսից—բոլորովին զուրկ զարդարա-
նից, այնպէս որ ներս մտնողը կարծու-
մ է, թէ մի անապատում մի տեղակ
վանք է մտնում: Եթէ եկեղեցում կան
միջանի գիւրք և պատառուած շաղկի-
ներ, այն էլ կաթիլից փոխել են, ո-
րովհետեւ եկեղեցու փայտի կղմիւրդը-
ները կտրտուել են և եթէ ժամանա-
կին չնորոգեն, պատերն էլ կըքայքայուեն
չուտով: Եկեղեցում մի վարդապետ կայ
3 տեղից կարկառած, որի պատճառը
եթէ պատմեմ, կատարեալ խայտառա-
կութիւն և անպատուութիւն կըլինի:
Քչացր և խաշվաւք, կարծեմ, շատ խանդ
չին և հարկաւոր են եկեղեցում, թայց
որանցից էլ դուրկ է եկեղեցին:

Անցնելով ժողովրդին պէտք է ասած,
որ շատ անմիթար պըրութեան մէջ են
ամեն կողմից: Մինչև կողորդները թա-
ղուած են պարտում, և յոյս էլ չունեն
թէ երբ և ինչ կազմաւորին պարտից:
Թէ օրէնքով արգելուած է 12 % ա-
ւելով փող տալը, թայց այդ օրէնքը
գեռ 2արդարեւ չի հասել. 24 % և 6
ամիս ժամանակը այդ ամենը դիտելու:
Իսկ մուրհաւորում գրում են շփոտ առայ
և պարտ եմ առանց տոկոսի:

ՎՊԻՊՊ. Կոնս-Դարձի երկուայ № 76-ում,
3-րդ երեքի տառնին սրեւեակում, 6-րդ տա-
ղում ներքին, տպուած է «ն երկուայ տպուած
վա տ է ք», պէտք է լինի «ն երկուայ տպուած
վա տ է ք»:

ՃԱՄԱՐԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԵՐՑ

(Զար., տես «Նոր-Դար» № 74)

II.
Քաղաքի նիւթական ճգնաժամը և
բնակիչների մեծամասնութեան պարտ-
աւթութիւնն ու անգործութիւնը մեծ
հարուած է առել նաև հասարակական
կեանքին: Քաղաքում կեանք չկայ... մե-
ռած է քաղաքը, թմրած մարդկանց
սրտերը...

Ժողովուրդը մտած գոյութեան կուտի
մէջ հնազնունտ սկսել է կարցնել տմեկ
մի արժանաւորութիւն, ամենից առաջ
նրա համար գոյութիւն ունի միայն
հացի խնդիրը... Իսկ այդ հացը բաւա-
կան զօրութեամբ կեանք է ձեռք բերում,
սրտիկեան ճամբարին հեռու լինելով կա-
նոնաւոր ճանապարհներից, մեկուսացած
է և սղմուած իրեն իւր մէջ. իւր մէջին
այլևս չի բաւականացնում, գրախն էլ
անմասնաշէն է, ճանապարհների տնտա-
նելի դուրսը արկելը է լինում վա-
ճառապատկութեան և արհեստների ծաղի-
մանը և առաջ է բերում ժողովրդի
համար անասելի ծովութիւն և քաղաքի

համար թանկութիւն, մի հանգաման
որ քաւում է ժողովրդի ուղիւնուած
ֆիզաքապէս ճնշում և յուսահատեցն
ամենքին:

ճանապարհների վատթարութիւն
երկրի ազգատութեան միակ պատճա-
Գիւրդային ոչինչ չի արտադրում
խմանալով, որ իւր արդիւնաբերութի-
տեղ չի կարող հասնել և իւր աշ-
տանքը վարձատրուել:

ճանապարհների վատ հաղորդակց
թիւնն է պատճառը, որ ժողովրդի
առաջադիմական ձգտում չի նշմարե-
ւոր մի տեղի հասարակութիւնը միջ-
շունի շփուելու մի ուրիշ քաղաքի հա-
սարակութեան հետ կամ գիւղացի
քաղաքացու հետ, բնական է, որ նա
լինից դուրս ոչինչ չի ճանաչել և նր
թէ արածը և թէ գրածը միտկողման
կըլինի:

Քաղաքում հասարակական գործիչն
րի կատարեալ սով է տիրում և ա-
հանգամանը ոչ միայն հացի մէջ
նկատուած, այլ և քաղաքի ամեն ազգ-
թեան և գաւառնութեան պատկանող
գոյութիւն մէջ: Չունենք ոչ միայն հաճա-
սարանական, այլ և միջնակարգ դպր-
ցի կըլնէ թիւն ունեցող շրջան: Չունեն
խանութիւններ թուրք թուրք մաքուի: Ու-
նենք երկատարաբարութեան մի աննշա-
շըան, որ հետեւում է յրազբութեանը
զրախանութեանը, ուղում է ոգևորուել
գործ տնել, հինի նոր բնթացք առ-
թայց օրովհետեւ գեռ փորձութեան բո-
վից չի անցած և գեռ շատ բան է պա-
կատում, այդ պատճառով էլ չի կար-
դանում աղեկցութիւն գործել թմրա-
սրտեր վրայ և դիւր ձեռք բերել:
Երեսարակութիւնը ինչպէս ամենայնի
գաւառական քաղաքում, նոյնպէս և ա-
տեղ իւր գեղը պիտի ունենայ կատա-
րելու, նա պիտի ժողովրդի առաջադի-
մութեան խմանը լինի, նա պիտի ա-
խատի իւր խանութն բնթացքով միտ-
մովրդին գիտակցութեան բերել, ա-
ռանց օգտուելու ժողովրդի միամտու-
թիւնից և իբրեւ գեղը միտապար նպա-
տակների ծառայեցնելու:

Ճամատութիւնը, շրջապատեցութիւ-
նը յարաբերութիւնները մէջ տեղի ունե-
նալիք անկեղծութիւնն ու շփուելութիւ-
նը այնպիսի անհրաժեշտ յատկութիւն
ներ են, որոնցով եթէ առաջնորդուեց
երեսարակութիւնը, այն ժամանակ
քաղաքականապէս կարելի է ասել, որ
մօտակ մայապալում կարող է գործել
զուրկ անցնել և կշիռ ունենալ հպա-
րակութեան մէջ: Բայց եթէ հրապարակ
դուրս եկաւ կերքն ու քանդուիւ ձըք-
տումը, անհամեմատութիւնն ու պարտի-

Առհասարակ համարձման գիւրքը
պարուն էլ ցանկանում են յոգանալ, ո-
րովհետեւ, քաւ առանդութեան, ով որ
այդ գիւրքը յոգանալ, և աղօթքներ մը-
մընայ էլլ ու Մէջումին, վերջիններս
գործութեամբ իրենց բոլոր շտ ու ցուր
ջրին կանցնի:

Այդ օրն է միեւնոյն ժամանակ և կենսը
չափելու օրը: Եթէ մէկը կամեւում է
իմանալ ինքը շատ պիտի ապրի թէ
իւր բնկերը կամ ամուսինը, գնում է
գաշար, վերցնում է մի ծաղիկ, մի թը-
գազակ մերկ թէլ է կապում և առա-

Ճախրդի մանող կընէ գիւ:

2ուր կուտն յերկէն վիգ, Խնուանովի մի տայ գիւ, Գոգորի հազնող կընէ գիւ:
2ուր կուտն յերկէն վիգ, Երգորմանովի մի տայ գիւ, Եարմի առնող կընէ գիւ:
2ուր կուտն յերկէն վիգ, Բաւանովի մի տայ գիւ, Բաւմի պէս կըպահէ գիւ:

Իրենք լսել են աղջկանց բոլոր խաղերը:
Նրանք երգում են.

Համարձման երկուայթիւն, Եայ փոցն ու գիւրդին, Դացի ծորի ծորիքից, Մանուր, մանուր խորից:

Ճուլ մը ոչխար բէր տուցի,
Եսթ խառը պահցի,
Եար, եարձիկ, խոռով մի մայ,
Դունին ընծի ու քեզ չի մայ:

Իսկ իրենց սիրեցեալները սիրտը հը-
րապուրելու համար, երգում են ժողո-
վրդական սիրային հետեւեալ երգը.

Գիւրք ու ցիւրկ կարօտ կըքաշեմ,
Մնացի խոռ ու խելալով, աշքիս լոյս,
Գարմիր երեսդ վարդի ջրով ներկեր նու:

Ես քեզի տեսայ, թամաղա դաղեքս,
Աստուածդ կըքիւրես, գոշը մի բանայ,
Գու սիրուն սովալայ եմ չըմ գիծանայ:

Ես խօսքերդ մէկ ըրէ, ես գիւս սպանէ,
Գարնան հրշոյմ ծաղիկներու Մարգարիտ,
Նոր տեսայ քու մալ ու ջամալ:

Դու նման ես ջէհան, Մարգարիտ,
Զինարդ պէս ճիւղ ես տուր,
Բաժիդ մտաղ, իմ Մարգարիտ:

Ճակտիդ կըսալէր սուկին, Մարգարիտ,
Վարդի պէս բացուած աշքերուդ, կամար
բնքերուդ,

Ջուլայ օղուն ազգամանս վաւե քու խեղուն
Այդ օրը տանտիկիններն ևս անտար-

խիս բոլոր խժոժութեանց: Արժ. Ջապարեան վարդապետ և իւր հետեւորները մերժեցին այս առաջարկը, սակայն վերջը ստիպման զիջանելով, երկու ժողովրդակցութեան միջոց խնդրեցին միմեկեւորել:

—

Մուշի գաւառի Կոր զիւղից մեզ հաղորդում են, որ փեսարնաւոր սկզբներէ կէս զիշերին օսմանեան վիճուորներէ 21 հոգի բժիշկ Օսման Լէֆնդու առանդողովեալ յարձակուել են՝ դիւանուանի Ալպեօղեան տան վրայ տան աղամարդկանց կապտակելով, յափշտակել են հարսին:

—

ՊԱՐՄԱՍԾԱՆ.— Կոստանդնուպոլիսէն շատ անգամ լսեցինք զԿոստանդնուպոլիսէն բաւական հակասական են միմեանց մականի այսքանը հաւանական համարում, որ ճճրագործը ունեցել իւր խորհրդակիցները: Անդրապատ շատ անգամ լսեցինք սառսակ վրդովման պատճառելու հետ միատեղ կասկած ունէր բերել, թէ պարսկական իսկական գահակալի սպանման հետ կապ ունի նա զԿոստանդնուպոլիսէն մէկի կամ միւսի հետ: Անգլիական բարձրագոյն շրջաններում երկիւր են կրում՝ Կոստանդնուպոլիսէն շահի ընտանիքի մէջ ներքին կոխման առաջ գալուց ետեւի շեշտում են երկու որդու, Զիլի-Սուլթանի փառասիրական ձգտումները վրայ, Կերէմի իբր թէ մի ժամանակ չէ ծածկել պարսկական գահը բարձրանալու իւր խորհուրդին և իբր թէ սրի վրայ գրած ունի:

«Այս սրով պէտք է կտրեմ եղբոր գլուխը»: Նախորդ շահի սպանումից առաջ միջապէս յետոյ իշխան Մուշաֆֆան Եդրիսը սլաւոնապէս շահ հրատարակելու նոյնիսկ իւր գտնումած տեղով կոտորելով, որտեղից մեծ վեղիկն արաման ուղարկուեց ժամանակագրական կառավարելու երկրորդ, մինչև նա շահը կը հասնի իւր մայրաքաղաքը: Պարսկական իշխաններին, մինիտորներին

Յայնի բան է, յարգելի զիտնական
այս կոչն անհետանք չի մնայ։
Ս. Սապան-Գիլբան։

